

Тульчинська С.О.,
канд. економ. наук., доцент
Чорній Б.П., ФММ, гр.УЕ-52

ОЦІНКА РИЗИКІВ ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

У статті наведено результати роботи гірничо-металургійного комплексу, виявлено та досліджено зовнішні та внутрішні ризики української металургії в умовах фінансово - економічної кризи. Обґрунтовано шляхи мінімізації ризиків, враховуючи зовнішню – економічну ситуацію, тенденцію розвитку іноземних конкурентів та кон'юктури ринку.

Job of girniche-metallurgiynogo complex performances are resulted in the article, found out and investigational the external and internal risks of Ukrainian metallurgy in the conditions of financially - economic crisis. Grounded ways of minimization of risks, taking into account outwardly – economic situation, progress of foreign competitors and kon'yukturi market trend.

Ключові слова: Гірничо-металургійний комплекс, ризики, економічна криза, ревальвація, девальвція, конкурентоспроможність продукції, попит.

Вступ. Гірничо-металургійний комплекс України є базовою складовою української економіки та головною галуззю народного господарства, його діяльність напряду відображається на загальній економічній та соціальній ситуації країни. Україна має достатньо розвинуту структуру металургійної науки, до складу якої входять науково-дослідні, проектні та впроваджувальні організації широкого профілю. Засновниками сучасних процесів металургійного виробництва були — академіки АН УРСР З.І. Некрасов (доменне виробництво), О. П. Чекмарьов (прокатне виробництво), К. Ф. Стародубов (термічна обробка металів), члени-кореспонденти АН УРСР С. М. Кожевников (машинознавство), К. П. Бунін та Ю. М. Таран-Жовнір (матеріалознавство)[3]. Національною академією наук, Міністерством промислової політики проводяться роботи щодо створення нових видів металопродукції та ефективних марок сталі, удосконалення технологічних процесів і устаткування з метою технічного переозброєння гірничо-металургійного комплексу та підвищення конкурентоспроможності продукції [4]. Гірничо-металургійний комплекс займає восьме місце у світі з виробництва сталі та четверте – з її експорту, експортує більш як 80% вітчизняної виробленої продукції, щорічні обсяги експорту перевищують 5 млрд. дол.

США, а це дорівнює 42% від загальнодержавного експорту, вклад у ВВП складає близько 23%. В галузі задіяно понад півмільйона осіб. Металургійні підприємства забезпечують робочі місця в найбільш густонаселених регіонах країни. Ресурсний потенціал визначається наявними покладами залізної (четверте місце у світі) і марганцевої руд, вугілля, вапняків, тобто основних сировинних матеріалів для виробництва металу [1,381]. Вітчизняна металургія достатньою мірою забезпечена природними ресурсами та електроенергією, що дає можливість повноцінного розвитку в майбутньому.

Метою статті є дослідження та вивчення ризиків української металургії в умовах фінансово - економічної кризи та внесення пропозицій щодо їх мінімізації.

Результати дослідження. Кризові явища в металургії розпочались несподівано – коли металургійні підприємства перебували на піку своїх можливостей та в ейфорії від отримуваних прибутків. Літня ревальвація 2008 року, виявилася для експортерів вкрай не вигідною (оскільки за виручену валюту доводилося купувати менше національної гривні). Внаслідок різкого скорочення платоспроможного попиту Україна виявилася не в змозі витримати конкуренцію на ринках. У серпні 2008-го року країна скоротила випуск сталі проти відповідного місяця минулого року на 11%, у вересні - на 29%, у жовтні - на 49%, в листопаді - на 55% до 1,6 мільйонів тонн. Серед країн СНД за результатами 2008-го року найбільший спад у виробництві металопродукції зафіксований саме в Україні. Вітчизняні металурги виплавили 30,829 млн. тонн сталі, що на 13,4% менше, ніж у 2007 році. Внаслідок кризових явищ, які проявились у II півріччі минулого року, вже до кінця 2008 з 41 доменної печі в Україні залишалося в експлуатації 25, з 21 конвертера працювало 12, з 42 мартенівських печей - 14. Індикатором кризових явищ став Макіївський металургійний завод який з жовтня було зупинено [2,17].

Незважаючи на таку важку ситуацію, вітчизняні металурги загальними зусиллями все ж таки зуміли вистояти. В грудні 2008-го року почало спостерігатися пожвавлення. На фоні світового скорочення виплавки сталі на 24,3% порівняно з аналогічним періодом 2007 року, Україна, де в жовтні-листопаді спостерігалось більш ніж двократне падіння, виплавила 2,03 млн. тонн сталі, що на 27% більше, ніж у листопаді. В січні, згідно з очікуваннями металургів, об'єм виплавки досягне 1,99 млн. тонн, а в лютому - вже 2,17 млн. тонн (для порівняння в I півріччі минулого року місячне виробництво перевищувало 4 млн. тонн).

Успіхи українських металургів експерти пов'язують із суттєвою девальвацією національної валюти (нагадаємо, що порівняно із літнім мінімумом в 4,50-4,65 грн/дол., в кінці року за долар давали майже 10 вітчизняних гривень – очевидне знецінення складає 50-55%). Така ситуація дозволила металургам суттєво знизити відпускні ціни на свою продукцію. Так тільки за рахунок корекції курсу гривні конкурентоспроможність української металургії підвищилася приблизно в півтора рази. За долари, виручені від

продажу сталевих продукції, металургійні комбінати в кінці року, та й сьогодні, можуть купити на 55% більше гривні, ніж на початку року, і розплатитися нею за складові виробництва[5]. Але, яких збитків зазнали інші галузі промисловості та населення в цілому від знецінення національної гривні – це ще Міністерству статистики та іншим консалтинговим агентствам треба підрахувати. Ризики металургів також не зменшились, і без впровадження певних заходів ймовірність їх настання тільки збільшується.

До внутрішніх ризиків відносять:

- Застарілі технології, а саме: висока частка мартенівського способу лиття сталі та великий ступінь зносу промислово-виробничих основних фондів;
- Високі витрати та низька рентабельність продукції – низький рівень використання виробничих потужностей, висока енергоємність виробництва та низька продуктивність праці у порівнянні з міжнародними стандартами;
- Субсидування та надання пільг – дев'ять місяців минулого року промисловість, в тому числі гірничо-металургійний комплекс дотували дві державні монополії – компанії „НАК Нафтогаз України” та „ДП Укрзалізниця”;

Найбільш небезпечними зовнішніми ризиками для гірничо-металургійного комплексу України та економіки в цілому є:

- Залежність від зовнішнього попиту - найважливіші ринки збуту – країни Близького Сходу та Південно-Східної Азії та економічне зростання країн-імпортерів;
- Зниження конкурентоспроможності – нові гравці на світовому ринку: Росія, Китай, Індія, підвищення продуктивності відіграватиме основну роль у ціновій конкуренції;
- Зростання цін на енергоносії;
- Антидемпінгові заходи та тарифи - зростання протекціонізму сталеплавильної галузі у світі;
- Непрямі впливи державного протекціонізму в інших країнах (Китай, США, ЄС) на діяльність українських виробників сталі.

Українські металургійні підприємства потребують швидкої модернізації. Компанії ні в якому разі не повинні зупиняти реалізацію інвестиційних проєктів, направлених на зниження собівартості виробництва, навіть не дивлячись на проблему з фінансами. Способи, за допомогою яких в Україні виплавляють чавун і сталь, в Західній Європі практикували 40- 50 років тому. Якщо відмовитися від мартенівського способу лиття, то з'явиться можливість виплавляти тону сталі не за десять годин, а за двадцять хвилин. Держава повинна не дотувати металургів, шляхом перерозподілу коштів, за рахунок інших компаній („ДП Укрзалізниця” „НАК Нафтогаз України”), а стимулювати розвиток металоспоживаючих галузей. Потрібно вести мову про розширення внутрішнього ринку. Українська промисловість має значну наукову базу, але вона не володіє навичками проєктування та спорудженням з

використання сталевих конструкцій. Прикладом цього є футбольні стадіони, які будуються до Євро-2012. Проектують їх в Німеччині та Великобританії, а потім наші ж чиновники використовуючи непрозору процедуру тендерів віддають підряд на будівництво турецькій компанії, таким чином зумовлюючи відтік капіталу за кордон.

Висновки:

Незважаючи на сприятливу ринкову кон'юнктуру для українських металургійних комбінатів, що склалася на початку 2009 року говорити про остаточне завершення рецесії на світовому ринку сталі поки рано. Бурхливий ріст попиту і виробництва, що зафіксований у грудні, слід вважати, скоріше, технічним явищем, ніж чіткою тенденцією. Металургійні підприємства потребують швидкої модернізації. Стратегія очікування може призвести до серйозних проблем: на виході з кризи, вітчизняні підприємства можуть виявитися абсолютно неконкурентоспроможними по ціні, а це призведе до втрати позицій на традиційних ринках збуту продукції. Мінімізація ризиків повинна базуватися на розширенні внутрішнього ринку збуту продукції. Держава повинна відмовитися від надання субсидій і пільг металургам, а навпаки, стимулювати розвиток метало потребуючих галузей. Саме це повинно стати підвалинами того, що гірничо-металургійний комплекс має стати тим локомотивом, який зможе витягти за собою з кризи низку галузей та підвищити добробут країни в цілому.

Література:

1. Качан Євген Петрович, Пушкар Михайло Семенович, Ковтонюк Михайло Омельянович, Петрига Микола Олександрович, Корж Олександр Володимирович. Розміщення продуктивних сил України: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / Євген Петрович Качан (ред.). — 3.вид. — К. : Видавничий Дім "Юридична книга", 2004. — 552с. : іл. — Бібліогр.: с. 547-549. — ISBN 966-7791-06-8.
Індекс рубрикатора НБУВ: У049(4УКР)6 я73-1
Шифр зберігання книги в НБУВ: ВА645297
2. Щотижневий економічний журнал „Експерт Україна” №41 (184)
3. Електронний ресурс: <http://www.nbu.gov.ua/portal/all/herald/2001-01/4.htm>
4. Електронний ресурс: <http://www.nbu.gov.ua/institutions/isi/index.html>
5. Електронний ресурс: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=4153179&catid=3185423

